

TIRIK TABIAT OB'EKTLARINING NOQONUNIY SAVDOSI VA UNING BIOXILMA-XILLIKNING QISQARISHIGA TA'SIRI

MATKARIMOV NIZOMJON BAXTIYOROVICH¹
MUMINBAYEVA DILNOZA RASULBEK QIZI²
OMONBOYEVA MAFTUNA HAMRO QIZI²

¹Urganch davlat universiteti, “Ekologiya va hayot faoliyati xavfsizligi kafedrası”
katta o’qituvchisi, PhD

²Urganch davlat universiteti, “Ekologiya va atrof – muhit muhofazasi” yo’nalishi
2 – bosqich talabasi

Annotatsiya: So'nggi yillarda tabiiy ob'ektlarning noqonuniy savdosi katta tashvish uyg'otdi, chunki u turli ekotizimlarning biologik xilma-xilligiga katta zarar etkazdi. Ushbu noqonuniy savdo hayvonlar, o'simliklar va fil suyagi, karkidon shoxlari va ekzotik uy hayvonlari kabi boshqa tabiiy ob'ektlarning savdosini o'z ichiga oladi. Ushbu savdoning biologik xilma-xillikning qisqarishiga ta'siri tashvishli va keng qamrovli oqibatlarga olib keladi.

Tayanch iboralar: Ekotizim, populyatsiya, biologik xilma-xillik, zoonoz kasallik, ekzotik turlar, tabiiy resurslar.

Аннотация: В последние годы незаконная торговля природными объектами стала серьезной проблемой, поскольку она нанесла большой ущерб биоразнообразию различных экосистем. Эта незаконная торговля включает торговлю животными, растениями и другими природными объектами, такими как слоновая кость, рога носорогов и экзотические домашние животные. Последствия этой торговли для утраты биоразнообразия вызывают тревогу и имеют далеко идущие последствия.

Ключевые слова: Экосистема, популяция, биологическое разнообразие, зоонозные заболевания, экзотические виды, природные ресурсы.

Abstract: In recent years, the illegal trade of natural objects has become a major concern because it has caused great damage to the biodiversity of various ecosystems. This illegal trade includes the trade of animals, plants and other natural objects such as ivory, rhino horns and exotic pets. The effects of this trade on biodiversity loss are alarming and far-reaching.

Key words: Ecosystem, population, biological diversity, zoonotic disease, exotic species, natural resources

Ishning vazifasi: Trik tabiat ob'ektlarining noqonuniy savdosi va uning bioxilma-xillikning qisqarishiga ta'sirini o'rganish.

Material va uslublar: Birinchi navbatda, tabiiy ob'ektlarning noqonuniy savdosi bevosita hayvonot dunyosi populyatsiyasining kamayishiga olib keladi. Ekzotik uy hayvonlari, hayvonlarning qismlari va o'simliklariga bo'lgan talab ushbu turlarning noqonuniy ovlanishi va yig'ib olinishini kuchaytiradi va bu ularning populyatsiyasining sezilarli darajada pasayishiga olib keladi. Bu ekotizimlar muvozanatiga zararli ta'sir ko'rsatadi, chunki asosiy turlarning yo'qolishi oziq-ovqat zanjirlarini buzishi va ekotizim ichidagi boshqa turlarga kaskadli ta'sir ko'rsatishi mumkin[1]. Bundan tashqari, tabiiy ob'ektlarning noqonuniy savdosi ham tabiiy yashash joylarining buzilishiga olib keladi. Brakonerlik va noqonuniy daraxt kesish ko'pincha qo'riqlanadigan hududlarda sodir bo'ladi, bu ko'plab turlar uchun muhim yashash joylarining yo'q qilinishiga olib keladi. Bu biologik xilma-xillikning pasayishini yanada kuchaytiradi, chunki u mavjud resurslar va yovvoyi tabiat uchun yashash joylarini cheklaydi. Tabiiy ob'ektlarning noqonuniy savdosi tufayli biologik xilma-xillikning qisqarishi ham insoniyat jamiyatlari uchun salbiy oqibatlarga olib keladi[1,2]. Turli ekotizimlar tomonidan taqdim etiladigan toza suv, oziq-ovqat va dori-darmonlar kabi ekotizim xizmatlari biologik xilma-xillik kamayganda xavf tug'diradi. Bu inson salomatligi va farovonligiga, shuningdek, yashash uchun tabiiy resurslarga tayanadigan jamoalarning turmush tarziga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bundan tashqari, tabiiy ob'ektlarning noqonuniy savdosi kasalliklar va invaziv turlarning tarqalishiga yordam beradi. Yovvoyi hayvonlarning savdosi zoonoz kasalliklarning tarqalishini osonlashtirishi va inson salomatligiga jiddiy xavf tug'dirishi mumkin. Bundan tashqari, ekzotik turlarning yangi muhitga kiritilishi mahalliy ekotizimlarni buzishi va mahalliy turlarning kamayishiga olib kelishi mumkin[3,4].

Xulosa: Xulosa qilib aytish mumkinki, tabiiy ob'ektlarning noqonuniy savdosi bioxilma-xillikning kamayishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu noqonuniy savdo nafaqat yovvoyi hayvonlar sonining kamayishiga va tabiiy yashash joylarining yo'q qilinishiga yordam beradi, balki insoniyat jamiyatlari va kasalliklarning tarqalishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Tabiiy ob'ektlarning noqonuniy savdosiga qarshi kurashish va uning biologik xilma-xillikka ta'sirini yumshatish uchun mahalliy, milliy va xalqaro darajada hamkorlikdagi sa'y-harakatlarni amalga oshirish juda muhimdir. Huquq tartibotni kuchaytirish, aholi orasida tushuntirish ishlarini olib borish va barqaror alternativlarni qo'llab-quvvatlash kabi chora-tadbirlar ushbu muammoni hal etishda va sayyoramizdagi hayotning boy xilma-xilligini saqlab qolishda muhim rol o'ynashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ergashev A., Ergashev.T. “Ekologiya, Biosfera va tabiatni muhofaza qilish”. Darslik. Toshkent-2005
2. Xo`janazarov. O`., Muxamedjanova D. Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish. Toshkent. TDPU,2016 (Darslik)
3. Маткаримов, Н. Б. (2022). Экологическая оценка влияния факторов структуры почв на биометрические параметры местных деревьев на территории Хорезмской области Узбекистана. *Universum: химия и биология*, (5-1 (95)), 31-36.
4. Маткаримов, И. Б., Маткаримов, Н. Б., & Машарипов, А. А. (2016). Формирование экологической культуры дошкольников в процессе целенаправленного педагогического воздействия. In *Современные тенденции развития аграрного комплекса* (pp. 1755-1757).